

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ

НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

16 грудня 2021 року

Тернопіль 2021

УДК 08:37 (477)
Б 39

Б 39 Безперервна освіта як пріоритетний напрямок підвищення професійної компетентності фахівців (м. Тернопіль, Україна, 16 грудня 2021 року). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, А. Janowski, Ф. І. Полянський, Г. І. Герасимчук, Н. Б. Стрийвус. Тернопіль: ТОКІППО, 2021. 437 с.

У збірнику публікуються наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Безперервна освіта як пріоритетний напрямок підвищення професійної компетентності фахівців», проведеної на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 16 грудня 2021 р.

Усі матеріали збірника подаються у редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 7 від 28 грудня 2021 р.)*

УДК 08: 37 (477)

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2021

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

НАУКОВИЙ, МЕТОДИЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК
ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК
ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ**

16 грудня 2021 року

З М І С Т

<i>Петровський О. М.</i> Вітальне слово.....	с.9
<i>Зварич Г. В.</i> Вітальне слово.....	с.10
<i>Полянський Ф. І.</i> Вітальне слово.....	с.11
<i>Адамець Л. О.</i> Використання творчого доробку Василя Сухомлинського для формування компетентної особистості.....	с.12
<i>Адамович Х. С., Вацеба В. Я.</i> Проблеми збалансованого природокористування.....	с.17
<i>Аносова А. В.</i> Професійний стандарт керівника закладу загальної середньої освіти як інструмент його професійного розвитку.....	с.19
<i>Бабійчук Т. В.</i> Становлення громадянина або читаємо «Оповідання по-бердичівськи» Віктора Коржука.....	с.25
<i>Бирка М. Ф.</i> Самоосвітня діяльність як детермінанта неперервності професійного розвитку вчителя.....	с.30
<i>Бірченко О. М., Мкртічян О. А.</i> Комунікативна підготовка майбутніх вихователів у ЗВО.....	с.33
<i>Блінніков Г. П., Підгайчук С. Я., Шевчук В. М., Валько В. В.</i> Екологічні аспекти використання різних видів паливних ресурсів.....	с.36
<i>Бляхарський О. В.</i> Проблема підготовки майбутнього вчителя до забезпечення наступності навчання дітей.....	с.38
<i>Борак І. В.</i> Формування комунікативної компетентності майбутніх фельдшерів шляхом використання ІКТ у процесі вивчення математики... ..	с.44
<i>Борак Н. О.</i> Інтерактивні методи навчання граматики на заняттях із французької мови у вищому навчальному закладі.....	с.47
<i>Брайко Ю. І.</i> Вивчення особливостей блогінгу в педагогічних закладах вищої освіти.....	с.52
<i>Буда В. А.</i> Проблема класифікації фразеологізмів.....	с.55
<i>Будко О. А., Алексєєва Ю. А.</i> Психологічні аспекти вивчення мотивації успіху в дорослому віці.....	с.59
<i>Булах І. О., Іванцова Н. Б.</i> Тренінгові заняття на вироблення життєвих цілей із розвитку психологічної безпеки військовослужбовців.....	с.62
<i>Бушуєва Т. В., Авер'янова А. М.</i> Динаміка розвитку уваги сучасних школярів.....	с.66
<i>Вавренюк М. М., Вацеба В. Я.</i> Екологічна відповідальність підприємства в системі управлінських рішень.....	с.71
<i>Вахрушова О. Р., Стрельніков В. Ю.</i> Ефективне проектування мотиваційного компонента технології підготовки менеджерів.....	с.75
<i>Вацеба В. Я.</i> Предмет історичної науки та характерні риси історичного пізнання.....	с.80
<i>Великанович А. А., Сеньовська Н. Л.</i> Булінг в учнівському середовищі: що має робити педагог.....	с.82

Вербина Ю. В. Педагогічні детермінанти готовності дошкільників до навчання у школі.....	с.86
Вінник Н. Д. Морально-духовне становлення студентів: теоретичний аспект.....	с.91
Воляннюк Б. О. Лавровий вінок хору села Острів.....	с.95
Гайдученко В. І. Проблема розвитку в учнів початкової школи навичок взаємодії з однолітками в процесі художньо-естетичної діяльності.....	с.101
Галатюк М. Ю. Спортивно-орієнтовані фітнес-технології розвитку спортивної культури майбутніх фахівців фізичного виховання.....	с.104
Галатюк Ю. М., Галатюк Т. Ю. Гуманізація природничої освіти у Новій українській школі.....	с.108
Гаряча С. А. Розвиток емоційно-етичної компетентності як складової професійного стандарту учителя.....	с.112
Гнатуш М. Б., Груць Г. М. Особливості формування організаційної культури ЗЗСО.....	с.119
Грибенко О. М. Розбудова судової системи України за часи Української Центральної Ради (червень 1917 – квітень 1918 рр.). Історичний аспект...	с.124
Григорчук А. Р., Сеньовська Н. Л. Як не стати булером: поради вчителя..	с.129
Гринюка Б. М. Культурно-просвітницька діяльність клубів сіл Коцюбинці, Чагарі та Ліски в ХХ – на початку ХХІ ст.....	с.132
Грицька-Анненкова М. І., Терещенко Л.В. Використання гаджетів на заняттях з польської мови у процесі засвоєння лексичних одиниць і фразеологічних зворотів.....	с.145
Груць Г. М. Фахова мобільність як засада особистісного розвитку педагога.....	с.149
Гуцало Т. А. Система роботи з молодими педагогами в закладі позашкільної освіти (з досвіду роботи Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді).....	с.154
Дерев'яна Т. Р. Сучасні педагогічні технології для організації дистанційного та змішаного навчання.....	с.159
Дишкант О. Р., Шинкаренко І. О. Вплив епідемії корона вірусу на свідомість громадян.....	с.162
Дишлева І. М. Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників Нової української школи в умовах реалізації державного стандарту початкової освіти.....	с.166
Долінська Л. П., Сеньовська Н. Л. Шляхи запобігання наркоманії та алкоголізму в середовищі підлітків.....	с.171
Доміловська Ю. Д., Смоляннюк Н. М. Використання інтерактивних технологій на уроках Я досліджую світ.....	с.174
Дядченко В. В., Мкртічян О. А. Інноваційні технології підготовки фахівців з дошкільної освіти.....	с.176
Єфімов Д. В., Руденко Д. С. Особливості формування мотивації	

6. ЦДАВОУ. Ф. 1115. Українська Центральна Рада. Оп. 1. Одн. зб. 1. Арк. 36.
7. ЦДАВОУ. Ф. 1063. Генеральний Секретаріат. Оп. 3. Од. зб. 1. Арк. 98, 99.
8. Вісник Генерального Секретаріату. 1917. С. 1.
9. ЦДАВОУ. Ф. 1064. Рада Міністрів. Оп. 1. Од. зб. 77. Арк. 14.
10. ЦДАВОУ. Ф. 1063. Генеральний Секретаріат. Оп. 1. Од. зб. 6. И. Арк. 21 зв.
11. ЦДАВОУ. Ф. 1115. Українська Центральна Рада. Оп. 1. Одн. зб. 1. Арк. 169 – 170.
12. ЦДАВОУ. Ф. 1115. Українська Центральна Рада. Оп. 1. Одн. зб. 1. Арк. 176.
13. Вісник Генерального Секретаріату Української Народної Республіки. 1918. № 2. С.1.
14. ЦДАВОУ. Ф. 1063. Генеральний Суд України. Оп. 1. Одн. зб. 6. Арк. 21-22 зв.
15. Дорошенко Д.І. Історія України 1917 – 1923 рр. У 2-х т. Ужгород, 1930. Т. I. *Українська Центральна Рада*. С. 371.

УДК 373.015

Григорчук Анастасія Романівна,
студентка групи СОУМ-21 факультету
філології і журналістики Тернопільського
національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль;
Сеньовська Надія Леонідівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та менеджменту
освіти Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль

ЯК НЕ СТАТИ БУЛЕРОМ: ПОРАДИ ВЧИТЕЛЯМ

Саме поняття «булінг» виникло і прийшло в українську термінологію з Великобританії. У науковий обіг введене завдяки роботам Д. Олвеуса, Е. Роланда (1978) [4]. У нас в Україні є синонім «цькування». «Булінг – це так званий горизонтальний моббінг, коли психологічний терор походить від колег та однолітків» [1, с. 25]. Булінг – проблема світового масштабу.

Українські правознавці зауважували, що важливо на нормативному рівні, у законодавстві, виокремити поняття булінгу як виду правопорушення. І вказали на низку аспектів, що можуть ускладнювати процедуру притягнення до відповідальності. Адже булінг є кваліфікованим правопорушенням і, відповідно до закону, означає застосування насилля (фізичного або психологічного) з

метою підпорядкування жертви своїм інтересам. Тому на суді необхідно доводити не лише факт насильства, а й те, що воно було скоєно з метою контролю однієї дитини над іншою [3].

Дослідниця Л. І. Лушпай виділяє *сім ознак булінгу*:

1. Емоційне приниження виражене вербальним (негативно забарвлені висловлювання, використання підвищеного тону, крик, звинувачення у помилках, приниження здобутків і досягнень людини) і невербальним (зневажливий погляд, мовчазне засудження, образливі жести тощо) способом.

2. Продовження емоційно образливої і принизливої поведінки впродовж тривалого періоду (навіть, якщо неприйняття і несхвалення висловлюється у відносно м'якій формі, але впродовж тривалого періоду, виникає відчуття загнаності і відсутності виходу).

3. Непривітна і недовірлива поведінка.

4. Втручання у приватне життя жертви.

5. Погіршення психологічного і фізичного стану людини внаслідок агресивного, негативного ставлення до неї.

6. Яскраво виражений намір агресора (булера) завдати шкоди або сприяння, щоб жертва пережила травмуючі події.

7. Булер займає вище становище і дозволяє собі дії, що принижують [2].

Варто зазначити, що булінг буває також непрямим: маніпулятивна поведінка, розповсюдження чуток, відомостей, виключення людини зі спілкування певного кола осіб, спільних занять (хобі), ігор, ігнорування, бойкот.

Найгірше в ситуації шкільного цькування те, що окремі також можуть бути булерами. Чому і з яких причин це може відбуватися? Не завжди вчитель свідомо знущається з дитини. Він теж людина, яку можуть дратувати поведінка, зовнішність, якісь риси учня (неслухняність, затримка психічного розвитку, низький рівень достатку, гіперактивність, недотримання правил гігієни). Крім того, нерідко вдаються до цькування ті педагоги, які колись самі (у сім'ї або в

закладі освіти) були жертвами булінгу. У цьому випадку сам вчитель потребує психологічної допомоги. Однак, педагог (особливо класний керівник) – головний захисник дітей, з яких знущаються. Тому профілактику булінгу потрібно проводити комплексно, для себе і для учнів.

Рекомендації для вчителів:

1. За будь-яких обставин пам'ятати, що булінг існує в закладах освіти усього світу. Просто в одних школах ця проблема обговорюється, а в інших замовчується.
2. Розробити з дітьми своєрідний кодекс честі, в якому буде зафіксована заборона насилля та знущання.
3. Чітко окреслити перед класом свою позицію – і не лише стосовно конкретного випадку, але й щодо явища булінгу загалом.
4. Пам'ятати, що лідером у дитячому колективі має бути вчитель (і показувати добрий приклад та «тримати руку на пульсі»).
5. Наголошувати, що цькування – це явище огидне, потворне.
6. Долучити до розв'язання проблеми шкільного психолога.
7. При роботі з класом не акцентуватися на тому, хто в якій ролі виступав під час конфлікту. Якщо агресор не визнає за собою провини, не наполягати.
8. Сприяти тому, щоб весь викладацький склад зрозумів, наскільки проблема булінгу небезпечна.
9. Запропонувати учням описати у невеликих творах те, що, на їхню думку, відчуває жертва насилля.

Шкільний булінг – явище системне й комплексне. Окрім лікарів, психіатрів, психологів (які займаються зазвичай уже з тими, хто піддався цькуванню та знущанням з боку своїх однолітків і однокласників), до вивчення й профілактики цього явища повинні долучатись учителі. Якщо не почати «лікувати» булінг на початкових етапах, то рано чи пізно ця хвороба захопить весь шкільний колектив і цілком імовірно, що наступною жертвою може стати сам учитель.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Токарева Н.М. Шамне А.В., Макаренко Н. М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу: монографія. Кривий Ріг: Інтерсервіс, 2014. 312 с.
2. Лушпай Л. І. Булінг як соціально-педагогічна проблема та шляхи її вирішення (на прикладі досвіду середніх загальноосвітніх шкіл Великої Британії). Київ, 2010. С. 126–131.
3. Миськевич Т. Регулювання проблеми булінгу на законодавчому рівні: перші кроки України та світовий досвід. *Громадська думка про правотворення*. 2019. С. 18–22.
4. Olweus, D. Stability of aggressive reaction patterns in males: A review. *Psychological Bulletin*. 1979. 86. 852–875.

УДК 94(477.84)

Гринюка Богдан Михайлович,
кандидат історичних наук, старший
науковий співробітник Науково-
дослідного відділу «Адміністрації
історико-культурного заповідника
«Давній Пліснеськ», м. Львів; учитель
історії Тернопільської загальноосвітньої
школи І–ІІІ ступенів № 22, м. Тернопіль

КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ КЛУБІВ СІЛ КОЦЮБИНЦІ, ЧАГАРІ ТА ЛІСКИ В ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

У першій половині ХХ ст. в с. Коцюбинці діяли два клуби при польських і українських товариствах. Їх відвідували місцеві мешканці за національною ознакою [1, с. 27]. Окрім цього, майже щовечора, на кожній вулиці, біля криниці, сходилися хлопці й дівчата, де співали і грали музики [с. 416].

Із встановленням радянської влади в приміщенні колишнього польського народного дому розташували клуб і бібліотеку. Згодом, в лютому 1940 р. відбувся концерт, який влаштував Копичинський районний будинок культури. Після концерту в клубі виступав тов. Гончаренко, який агітував селян вступати в колгосп і комуністичну партію [3, с. 2]. Тобто, за «нової влади» всі сфери культурно-освітнього життя потрапили під ідеологічний вплив.

У перші повоєнні роки в західних областях України гостро постало питання відновлення й розбудови мережі закладів культури: клубів та бібліотек. Процес становлення культурно-освітнього життя сіл Коцюбинці, Чагарі та Ліски був надзвичайно складним. Станом на 1943 р. завідувачем